

Summary

Krivolapov V. Forensic characteristic of counteraction to crimes connected with the acquisition of funds by means of the delivery of ATMs.

The article deals with the main categories of violators and types of criminal offenses, as well as crimes committed by them at remote banking facilities, as well as methods known today for counteracting such crimes. Analysis of the statistics of crimes associated with the acquisition of funds through intervention in the work of ATMs (payment terminals), allows you to distinguish several main categories from a variety of offenders.

Key words: ATM, bank, Telecommunication network, Internet, software, information technologies.

УДК 343.132

Л.В. ПІВНЕНКО

Людмила Володимирівна Півненко, старший викладач Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОСОБИ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ЗА ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ОЗНАКАМИ

В основу впізнання можуть бути покладені будь-які ознаки (прикмети, особливості), якщо вони мають особистий характер, тобто невіддільні від даної особи і проявляються зовні, створюючи можливість сприйняття, запам'ятовування і відтворення в ході пред'явлення особи для впізнання.

Доведено, що у випадках, коли у слідчого виникають сумніви щодо об'єктивності результатів пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками, доцільним є залучення фахівців. Слідчий може призначити логопедичну експертизу, а після пред'явлення для впізнання за ходом – біомеханічну експертизу, що в свою чергу дасть змогу повно і об'єктивно дослідити обставини вчиненого злочину і сформулювати належну доказову базу.

З огляду на складність в організації і проведенні впізнання особи за функціональними ознаками вказана слідча дія повинна проводитися із чітким дотриманням процесуальних норм, тактико-криміналістичних прийомів і рекомендацій.

Ефективна діяльність органів досудового розслідування щодо розкриття і розслідування злочинів залежить передусім від належної організації і проведення слідчих (розшукових) дій. Слідча (розшукова) дія – це передбачений Кримінальним процесуальним кодексом захід, який застосовується компетентними особами для збирання, дослідження, оцінки та використання доказів у ході кримінального провадження. Слідчі дії мають пізнавальний і водночас процесуальний характер та розшукову спрямованість, сутність якої полягає у діяльності слідчого чи іншої уповноваженої особи відшукати та належним чином процесуально закріпити фактичні дані, що мають значення для розкриття злочину та встановлення особи, яка його вчинила.

Перелік слідчих (розшукових) дій чітко регламентовано Кримінальним процесуальним кодексом України, в якому чинне місце займає така слідча (розшукова) дія, як пред'явлення особи для впізнання. Пред'явлення особи для впізнання є важливим засобом збирання доказової інформації, дає змогу перевірити показання осіб, які були допитані раніше (потерпілого, свідка, підозрюваного), висунути й перевірити слідчі версії, отримати нові докази у кримінальному провадженні.

Одним із видів пред'явлення особи для впізнання є впізнання за функціональними ознаками (голосом, ходом). Це надто складна слідча дія, що викликає певні труднощі в ході її практичного застосування. За умови неналежної підготовки і порушення процесуального порядку проведення вказаної слідчої дії може бути втрачена доказова інформація, яка має суттєве значення для розкриття злочину та встановлення особи, яка його вчинила.

Питання процесуальної регламентації та тактики проведення впізнання завжди привертала увагу вчених-криміналістів. Багатоаспектність даної проблеми, а також важливість результатів впізнання для практики кримінального судочинства визначають актуальність подальшого дослідження цих питань.

Проблемам законодавчого регулювання слідчих дій і, зокрема, пред'явлення для впізнання присвятили свої наукові праці відомі вчені: Р.С. Белкін, Ю.М. Грошевий, А.В. Іщенко, І.П. Козаченко, В.І. Комісаров, В.О. Коновалова, Є.Д. Лук'янчиков, В.Т. Томін, Л.Д. Удалова, П.П. Цветков, В.Ю. Шепітько, М.Є. Шумило та інші. Не зважаючи на значні наукові доробки вчених-правознавців, необхідно зазначити, що в роботах багатьох авторів пред'явлення для впізнання досліджувалося фрагментарно, а питанням пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками приділялося зовсім мало уваги. Аналізуючи викладене вище, можна констатувати, що не вирішеність процесуальних і криміналістичних проблем вимагає більш ґрунтов-

ного аналізу питань щодо процесуального порядку проведення впізнання особи за функціональними ознаками та належного процесуального закріплення доказової бази, отриманої в ході провадження вказаної слідчої (розшукової) дії під кутом зору сучасних змін, що відбуваються у сфері кримінального судочинства.

Мета даної статті полягає у визначенні особливостей пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками, висвітленні проблемних питань для подальшого напрацювання єдиних науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо проведення даної слідчої (розшукової) дії.

Пред'явлення для впізнання, як засіб збирання доказової інформації у ході розслідування злочинів, на практиці застосовувався давно, але законодавчому закріпленню впізнання як самостійної слідчої дії передувало складний і тривалий процес. Досить довго пред'явлення для впізнання деякі науковці розглядали як особливу форму допиту свідка та вважали, що присутність понятих не змінює його процесуальну природу¹.

Таке твердження викликало чимало запитань. З часом, у ході тривалих дискусій, науковці обґрунтували самостійний характер впізнання та переконливо довели, що його не можна розглядати як одну із форм допиту. Пред'явлення для впізнання – це складна слідча дія, регламентований кримінально-процесуальним законом комплекс організаційних, пізнавальних і посвідчувальних дій слідчого, що ґрунтується на здатності людини впізнавати за ознаками матеріальні об'єкти та спрямована на встановлення наявності чи відсутності їх тотожності.

На думку І.І. Когутича, пред'явлення для впізнання – це судово-слідча дія, яка полягає в пред'явленні особі будь-якого об'єкта з метою його ототожнення або встановлення групової спільності з об'єктом, котрий раніше спостерігався цією особою у зв'язку з обставинами, що мають значення для кримінальної справи².

В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова вказують, що пред'явлення для впізнання – слідча (розшукова) дія, яка полягає у пред'явленні свідку, потерпілому, підозрюваному в передбаченому законом порядку певного об'єкта для того, щоб вони могли встановити його тотожність або відмінність від того об'єкта, який спостерігався раніше, зберігся в пам'яті і про який давали показання³.

С.Д. Лук'янчиков зазначає, що пред'явлення для впізнання є видом криміналістичної ідентифікації за ідеальним відображенням (образом у думці) об'єкта (особи, речі тощо). Суб'єктом ідентифікації виступає людина, яка сприймала той чи інший об'єкт, запам'ятала його (зберегла у пам'яті його мислений образ) і може впізнати, якщо побачить знову⁴.

Отже, аналізуючи викладене вище, можна констатувати: більшість науковців стверджують, що сутність цієї дії полягає в тому, що під час її проведення шляхом виділення та порівняння найбільш характерних ознак та особливостей ідеального образу, який зберігся в пам'яті особи, яка впізнає, та об'єкта в натуральному вигляді або його зображення на фотознімку чи у відеозапису відбувається встановлення тотожності, подібності або відмінності такого ідеального образу із пред'явленою для впізнання особою.

Залежно від об'єкта, який пред'являють особі для впізнання, Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р. виділяє наступні види впізнання: впізнання особи (ст. 228 КПК); впізнання речей (ст. 229 КПК); впізнання трупа (ст. 230 КПК).

Найбільш розповсюдженим видом впізнання в практиці розслідування злочинів є впізнання особи. Загальновідомо, що людину індивідуалізують не тільки особливості будови окремих частин тіла (анатомічні ознаки зовнішності), а й функціональні особливості (хода, міміка, жестикуляція), стійкі звички, які набуваються в процесі певної діяльності, а також предмети одягу, взуття, прикраси та інші речі, які вона використовує.

Доволі часто зустрічаються випадки, коли злочини вчиняються в умовах, за яких потерпілі не мають можливості побачити і запам'ятати зовнішність злочинця (темний час доби, непередбаченість нападу, поганий зір потерпілого тощо), але вони добре запам'ятовують певні функціональні ознаки, тобто особливості голосу, мови. У таких випадках пред'явлення для впізнання може бути проведено за динамічними (функціональними) ознаками. Найбільш вагомими в даному випадку для впізнання є особливості голосу, мови, адже вказані ознаки є відносно стійкими, і тільки певні обставини (хвороба, старість) можуть вплинути та змінити їх.

Деякі науковці вважають, що проводити впізнання за однією динамічною ознакою (хода, голос), а не за сукупністю всіх ознак зовнішності не можна, оскільки вони легко змінюються не тільки в результаті хвороби, старості, а й за бажанням самої особи.

На нашу думку, в основу впізнання можуть бути покладені будь-які ознаки (прикмети, особливості), якщо вони мають особистий характер, тобто невіддільні від даної особи, і проявляються зовні, створюючи можливість сприйняття, запам'ятовування і відтворення в ході пред'явлення особи для впізнання.

Впізнання особи за функціональними ознаками регламентовано ч. 9 ст. 228 Кримінального процесуального кодексу України, в якій зазначено, що впізнання особи може здійснюватися за голосом або ходом, при цьому впізнання за голосом повинно здійснюватися поза візуальним контактом між особою, що впізнає, та особами, які пред'явлені для впізнання⁵.

Об'єктом такого впізнання є не окремий голос чи окрема хода, а конкретна особа. Водночас характерними ознаками, що вказують на певну особу, виступають окремі й значущі для впізнання ознаки голосу чи ходи⁶.

Підготовка і організація пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками значно складніша, ніж пред'явлення для впізнання за ознаками зовнішності, і починається з попереднього допиту особи, якій може бути пред'явлено особу для впізнання за голосом. Специфіка такого допиту полягає в тому, що слідчий встановлює умови, за яких особа мала можливість сприймати голос і мову, її індивідуальні особли-

вості (ступінь уважності, стан слуху), а також зміст та обсяг сприйнятих звукових сигналів і «образ» голосу, який відобразився в пам'яті особи, яка допитується.

Впізнання за голосом проводиться не тільки на підставі ознак голосу, а й з урахуванням усіх інших особливостей, які характерні для усної мови особи, яка пред'являється для впізнання (діалект, акцент, дефекти мови, слова-паразити, жаргонні слова тощо)⁷. Враховуючи те, що сукупність ознак мови лише у відносно малому обсязі, порівняно з ознаками зовнішності, піддається словесному описуванню, слідчий повинен сприяти відновленню в пам'яті особи, яку допитує, специфічних ознак голосу.

Не зважаючи на численні рекомендації з проведення пред'явлення для впізнання за голосом і мовою, викладені у довідниково-методичній літературі для слідчих, у криміналістичній літературі все ще зустрічається точка зору, відповідно до якої людині зовсім не складно змінити свій голос на певний час, а тому результати пред'явлення для впізнання злочинець може викривити, змінивши свій голос. Все це деякою мірою негативно відобразилося на ставленні практичних працівників до можливості проведення цієї слідчої дії.

Як справедливо зазначають з цього приводу А.Ф. Волобуєв та Ю.В. Кутепов, такий висновок зроблено на підставі помилкового судження, що усі люди можуть змінити свій голос до такого стану, що його не можна впізнати. Тільки незначна кількість людей мають здатність змінити тембр і силу голосу, надаючи йому різноманітні відтінки⁸.

Є.Є. Подголін також підкреслює, що «не слід боятися, що особа, котра упізнається, змінить свій голос. Голос кожної людини має фізіологічні (природні) властивості, пов'язані з будовою її мовного апарату і змінити їх нелегко»⁹.

Небезпека умисного спотворювання голосу і мови є дещо перебільшеною. Як зазначає З.Г. Самошина, яка проводила експериментальні дослідження, особа, що намагається змінити голос, не може підтримувати його тривалий час, після декількох фраз голос змінюється, втомлюються голосові зв'язки, зміна голосу не проходить непомітною для спостерігача¹⁰.

Голосу людини характерні стійкі ознаки незалежно від слів, які вона вимовляє. Ці ознаки індивідуальні й виступають як характеристика особи, що дозволяє провести її ідентифікацію. Отже, коли слідчий бачить намагання особи змінити свій голос та ознаки мови, він повинен запропонувати даній особі пришвидшити темп вимови слів, фраз, неодноразово їх повторити або збільшити обсяг відтворюваного тексту.

У тих випадках, коли виникають сумніви щодо об'єктивності результатів впізнання за голосом і мовою, слідчий може призначити логопедичну експертизу і поставити перед експертом наступні запитання: Чи має мова особи, яка пред'являлася для впізнання, стійкі специфічні особливості, і якщо так, то які саме? Чи роблять ці особливості дану мову такою, що добре запам'ятовується і чи дають змогу вказані особливості відрізнити мову цієї особи від мови інших осіб?

Висновок даної судової експертизи допоможе зробити більш об'єктивними результати пред'явлення для впізнання і уникнути можливості посилення обвинуваченого на суб'єктивний характер сприйняття особою, яка впізнавала його з голосу і мови.

Наступним видом пред'явлення для впізнання за функціональними ознаками є пред'явлення особи для впізнання за ходою. Разом із тим необхідно зазначити, що впізнання за ходою в практичній діяльності зустрічається ще рідше, ніж впізнання за голосом і мовою. Це пояснюється тим, що віднайти характерні ознаки ходи людини, відрізнити одну людину від іншої за ходою вкрай складно. Зазвичай людині вкрай складно описати словами ходу іншої людини. Тільки яскраво виражені особливості (кульгавість, сильне розгойдування корпусу тіла, розмахування руками) фіксуються в пам'яті людини і в подальшому відтворюються в показаннях.

У випадках, коли особливості ходи особи, яка пред'являється для впізнання, малопомітні, свідкам, потерпілим надто складно їх описати. Тому не зовсім зрозуміло, чи наявні вони в особи, яка буде пред'являтися для впізнання. У такому разі суттєву допомогу може надати використання спеціальних знань у сфері біомеханіки.

У випадку, коли впізнання проводиться тільки за ходою, і є сумніви в достовірності результатів пред'явлення для впізнання, слідчому доцільно призначити біомеханічну експертизу. Під час даної експертизи слідчий повинен ставити наступні питання: Чи має підозрюваний, обвинувачений будь-які особливості ходи, осанки, а якщо так, то які саме? Чи є ці особливості стійкими; в яких життєвих ситуаціях вони можуть виявлятися найбільш чітко?

Часом виникає необхідність пред'явити для впізнання лише функціональні ознаки об'єкта, що впізнається, наприклад, набуті звички у поведінці, жестикуляцію, манеру тримати паузу. Як правильно зазначає М.В. Салтєвський, у цих випадках виникає нетрадиційна ситуація. Зокрема, автор вважає, що таке пред'явлення для впізнання можливе, але вимагає спеціальної підготовки та запрошення фахівців. Також зазначений науковець схиляється до думки, що за звуковим образом можна пред'являти для впізнання ходу людей, предмети, агрегати, машини, що є джерелами звуку¹¹.

При пред'явленні особи для впізнання можуть бути залучені спеціалісти, для фіксування його ходу та результатів технічними засобами, психологи, педагоги та інші фахівці. Підставою для участі психологів і педагогів під час проведення пред'явлення для впізнання може бути необхідність врахування факторів сприйняття, особливостей віку впізнаючого чи його психічного стану та умов проведення слідчої дії. Запрошення фахівців, які володіють спеціальними знаннями, необхідними для надання допомоги слідчому в проведенні пред'явлення для впізнання за функціональними ознаками, буде в багатьох випадках доцільним.

Отже, можемо зробити такі висновки. Пред'явлення особи для впізнання – це самостійна слідча дія, різновидом якої є пред'явлення для впізнання за функціональними ознаками. Вказана слідча дія повинна проводитися із чітким дотриманням процесуальних норм, тактико-криміналістичних прийомів і рекомендацій, що в подальшому забезпечить правомірність та достовірність отриманих результатів, які можуть бути визнані як докази у кримінальному провадженні.

У певних випадках, коли у слідчого виникають сумніви щодо об'єктивності результатів пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками, він може призначити логопедичну експертизу, а після пред'явлення для впізнання за ходою – біомеханічну експертизу, що в свою чергу дасть змогу повно і об'єктивно дослідити обставини вчиненого злочину і сформувати належну доказову базу.

З огляду на складність в організації і проведенні впізнання особи за функціональними ознаками дане питання потребує подальшого ґрунтовного дослідження і розробки ефективних науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо проведення даної слідчої (розшукової) дії.

¹ Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса / М.С. Строгович ; отв. ред. Н.Н. Полянский. – М.: Изд-во АН СССР, 1958. – Т. 1. – 704 с.

² Когутич І.І. Тактика підготовки пред'явлення для впізнання у судовому слідстві / І.І. Когутич // Вісник Львівського університету. – 2004. – Вип. 40. – С. 408–414. – (Серія «Юридична»).

³ Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять і словник термінів з навчальної дисципліни «Криміналістика» (галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство») / уклад.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. – 165 с.

⁴ Лук'янчиков С. Пред'явлення для впізнання – засіб інформаційного забезпечення розслідування / С. Лук'янчиков, Б. Лук'янчиков // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 4. – С. 46–53.

⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90–91).

⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.С. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с. – С. 500.

⁷ Руководство по расследованию преступлений: Науч. прак. Пособие / А.В. Гриненко, Т.В. Каткова, Г.К. Кожевников и др. – Х.: Консум, 2001. – 608 с. – С. 492.

⁸ Волобуев А.Ф. Предъявление для опознания по особенностям голоса и речи при расследовании тяжких преступлений / А.Ф. Волобуев, Ю.В. Кутепов // Криминалистика и судебная экспертиза: Межведомственный научно-метод. сборник. – К., 1997. – Вып. 48. – С. 59.

⁹ Лук'янчиков С.Д. Щодо видів пред'явлення для впізнання / С.Д. Лук'янчиков // Правничий часопис Донецького університету. – 1997. – № 1. – С. 26–29.

¹⁰ Самошина З.Г. Вопросы теории и практики предъявления для опознания на предварительном следствии / З.Г. Самошина. – М., 1976. – С. 61.

¹¹ Салтєвський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): підруч. / М.В. Салтєвський. – К.: Кондор, 2005. – 588 с.

Резюме

Півненко Л.В. Особливості пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками.

У статті досліджуються питання щодо процесуального порядку проведення пред'явлення особи для впізнання за функціональними ознаками. Зазначається, що вказана слідча дія може проводитися в тих випадках, коли злочин було вчинено в умовах, за яких потерпілий не мав можливості побачити і запам'ятати зовнішність злочинця (темний час доби, непередбаченість нападу, поганий зір потерпілого тощо), але він добре запам'ятав певні функціональні ознаки, тобто особливості голосу, мови, ходи. Найбільш вагомими в такому випадку для впізнання є особливості голосу, мови, оскільки вказані ознаки є відносно стійкими, і тільки певні обставини (хвороба, старість) можуть вплинути та змінити їх.

Ключові слова: слідчі дії, пред'явлення особи для впізнання, функціональні ознаки, логопедична експертиза, біомеханічна експертиза.

Резюме

Пивненко Л.В. Особенности предъявления лица для опознания по функциональным признакам.

В статье исследуются вопросы относительно процессуального порядка проведения предъявления лица для опознания по функциональным признакам. Отмечается, что указанное следственное действие может производиться в тех случаях, когда преступление было совершено в условиях, при которых потерпевший не имел возможности увидеть и запомнить внешность преступника (темное время суток, непредсказуемость нападения, плохое зрение потерпевшего и т.п.), но он хорошо запомнил определенные функциональные признаки, то есть особенности голоса, речи, походки. Наиболее весомыми в таком случае для опознания являются особенности голоса, речи, поскольку указанные признаки являются относительно устойчивыми, и только определенные обстоятельства (болезнь, старость) могут повлиять и изменить их.

Ключевые слова: следственные действия, предъявление лица для опознания по функциональным признакам, логопедическая экспертиза, биомеханическая экспертиза.

Summary

Pivnenko L. Features of Presentation of a Person for Identification by Functional Features.

In this article questions of procedural order of carrying out presentation of a person for identification by functional features are examined. It is noted that this investigative action can be carried out when the crime has been committed in circumstances under which

the victim is unable to see and remember the appearance of the offender (dark time, unpredictability of attack, poor eyesight of the victim, etc.), but he has well remembered certain functional features, that is features of voice, speech, gait. The most significant in this case for recognition are the features of voice and speech, since these characteristics are relatively stable, and only certain circumstances (illness, old age) can affect and change them.

Key words: investigative actions, presentation of the person for identification by functional signs, logopedic examination, bio-mechanical examination.

УДК 343.13

Д.А. СКОРОМНИЙ

*Данило Анатолійович Скоромний, аспірант
Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН
України*

САНКЦІЇ НОРМ ПРАВА, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПРИЙНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ: ОЗНАКИ, ПОНЯТТЯ

Санкція у теорії права являє собою досить поширену тему для дослідження. Науковці висвітлюють різні аспекти її функціонування, як елемента норми права, і з'ясовують її характерні риси у всіх галузях права. Не є винятком і кримінальне процесуальне право. Тут санкції досліджуються з огляду на їх здатність унормувувати суспільні відносини між учасниками кримінального провадження та забезпечувати захист їх прав, свобод і законних інтересів.

Попри це, в науці кримінального процесу й дотепер не знайшло свого висвітлення питання особливостей санкцій норм права, що забезпечують прийняття кримінальних процесуальних рішень, чим і обумовлюється актуальність нашого дослідження.

Проблематика санкцій норм права була предметом багатьох наукових досліджень. Серед науковців, які їх здійснювали, варто назвати таких, як А.В. Малько, А.В. Мурзановська, А.І. Ллалутдінов, А.І. Столмаков, А.С. Барабаш, Г.М. Ветрова, Л.М. Борисова, М.А. Громов, О.А. Мусаткіна, О.О. Сидоренко, Р.М. Білокінь, С.А. Полунін, Я.М. Романюк та багатьох інших.

Мета статті полягає у тому, щоб з'ясувати найбільш характерні риси санкцій норм права, що регулюють прийняття кримінальних процесуальних рішень, а також на їх основі сформулювати визначення таких санкцій.

Санкція в найбільш загальному її розумінні являє собою структурний елемент норми права, що забезпечує здійснення як гіпотези, так й диспозиції такої норми. У санкції відбивається ставлення суспільства, держави до поведінки особи, яка повинна дотримуватись положення відповідних норм права. Вона виконує роль певного запобіжника, що забезпечує виконання юридичних обов'язків та охорону суб'єктивних прав від можливих порушень.

Однак не варто розглядати санкцію норми права як окремий елемент законодавства, що «назавжди прив'язаний» до однієї норми. Вона являє собою певну сукупність нормативно-правових приписів, які можуть слугувати «будівельним матеріалом» й для інших норм права. Наприклад, санкція кримінальної процесуальної норми може перетворитись на гіпотезу, однак уже кримінально-правової норми. І, навпаки, диспозиція норми цивільного права за необхідності перетворюється на кримінальну процесуальну, якщо при вирішенні процесуальних завдань необхідно владнати питання, наприклад, майнового характеру і т.д.

Таку саму роль відіграє санкція й у кримінальному процесі. Проте поруч із загальними рисами вона набуває ще й спеціальних, таких, що властиві їй як гаранту дотримання правил прийняття кримінальних процесуальних рішень. І серед згадуваних ознак можна назвати такі:

1) санкція є *елементом структури* норм права, що регулюють прийняття кримінальних процесуальних рішень. Триелементна структура норми права являє собою системну логічну взаємодію гіпотези, диспозиції і санкції. Саме тому санкція є обов'язковим елементом норми, що забезпечує дотримання положень гіпотези та диспозиції. Однак санкції, які регулюють прийняття кримінальних процесуальних рішень, є елементами не будь-яких норм права, а саме кримінальних процесуальних. Їх прив'язаність до галузі кримінального процесу визначається через функціональну спрямованість як окремих елементів (гіпотези, диспозиції, санкції), так і норми права загалом (як системи). Це означає, що навіть якщо санкція кримінальної процесуальної норми має інше галузеве походження (кримінально-правове, цивільно-правове тощо), то загалом така санкція буде вважатися кримінальною процесуальною, оскільки у зв'язці «гіпотеза-диспозиція-санкція» як кожний з елементів окремо, так і всі вони разом (як норма права) виконують функцію врегулювання саме кримінальних процесуальних відносин, що, знову ж таки, не заважає окремо кожному з елементів такої норми виконувати інші завдання у зв'язку з елементами іншої норми права, яка має іншу функцію (наприклад, регулювати кримінально-правові чи цивільно-правові відносини).